

אדר תשס"ב

ב"ה

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

שיעור לפורים: על חשיבות פרשת הסוס לנס פורים

(על פי שיעור של הרב מרדכי סבתו)

לאחר הדברים האלה, יש מקום לשאול: מה משמעותו של מעשה הסוס במגילה? אותו סיפור על הרכבת מרדכי על הסוס ברחוב העיר על ידי המן טוב ויפה כשלעצמו. סיפור זה מרומם את רוחנו ומלמדנו מה יעשה לאיש אשר מלכו של עולם חפץ ביקרו, וכנגדו, מה יעשה לאיש אשר מלכו של עולם חפץ בקלונו. ואולם נראה כי אם יושמט סיפור זה מהמגילה - לא יגרע מן העיקר העלילה דבר. ולכן ננסה בשיעור זה לעסוק במשמעות מעשה הסוס כחלק מהמגילה ובמה תורם הוא אל חלקו לנס הסופי, על פי הסברו של הרב מרדכי סבתו?

נראים הדברים, לכל המעיין במגילה, כי המוטיב "ונהפוך הוא" משמש כמוטיב עיקרי במגילה. דבר זה נראה בבירור מהשוואת נוסח האגרות של המן, ושל מרדכי. שתייהן מנוסחות בדיוק באותה לשון, אך בהיפוך שמות המכים והמוכים.

יב וַיִּקְרְאוּ סִפְרֵי הַמֶּלֶךְ בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּשִׁלּוּשֵׁי עֶשֶׂר יוֹם בּוֹ וַיִּכְתֹּב כָּכָל-אֲשֶׁר-צִוָּה הַמֶּן אֶל-אֲחֻשְׁדָּרְפָּנֵי-הַמֶּלֶךְ וְאֶל-הַפְּחוֹת אֲשֶׁר-עַל-מְדִינָה וּמְדִינָה וְאֶל-שָׂרֵי עַם וְעַם מְדִינָה וּמְדִינָה פְּכֻתָּה וְעַם וְעַם פְּלִשְׁוֹנוֹ בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֲחֻשְׁדָּרְפָּנֵי שֵׁם נִקְתָּב וְנִחְתָּם בְּטַבְעַת הַמֶּלֶךְ. יג וַיִּנְשְׁלוּם סִפְרֵים בְּיַד הַרְצִים אֶל-כָּל-מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁמִיד לְהָרֹג וּלְאַבֵּד אֶת-כָּל-הַיְהוּדִים מִנְּעַר וְעַד-זָקֵן טָף וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד בְּשִׁלּוּשֵׁי עֶשֶׂר לַחֲדָשׁ שְׁנַיִם-עֶשְׂרֵה הוּא-חֲדָשׁ אֶדְר וּשְׁלָלָם לְבוֹז. יד פִּתְשָׁגוּן הַפְּתָב לְהַזְנוֹת דָּת בְּכָל-מְדִינָה וּמְדִינָה גְלוּי לְכָל-הָעַמִּים לְהִיּוֹת עֲתִידִים לְיוֹם הַזֶּה. טו הַרְצִים יִצְאוּ דְחוּפִים בְּדַבַּר הַמֶּלֶךְ וְהִדָּת נִתְּנָה בְּשׁוֹשׁן הַבִּירָה וְהַמֶּלֶךְ וְהַמֶּן יִשְׁבוּ לְשִׁתּוֹת וְהָעִיר שׁוֹשׁן נְבוּכָה.

וַיִּקְרְאוּ סִפְרֵי-הַמֶּלֶךְ בְּעַת-הַהִיא בַּחֲדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי הוּא-חֲדָשׁ סִינֹן בְּשִׁלּוּשֵׁי עֶשְׂרִים בּוֹ וַיִּכְתֹּב כָּכָל-אֲשֶׁר-צִוָּה מְרַדְכֵי אֶל-הַיְהוּדִים וְאֶל-הָאֲחֻשְׁדָּרְפָּנִים וְהַפְּחוֹת וְשָׂרֵי הַמְּדִינוֹת אֲשֶׁר מֵהוּ עַד-כּוּשׁ שְׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה מְדִינָה וּמְדִינָה פְּכֻתָּה וְעַם וְעַם פְּלִשְׁוֹנוֹ וְאֶל-הַיְהוּדִים פְּכֻתָּבָם וְכָלשׁוֹנָם. י וַיִּכְתֹּב בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֲחֻשְׁדָּרְפָּנֵי שֵׁם וְנִחְתָּם בְּטַבְעַת הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַח סִפְרֵים בְּיַד

עיון במגילה מלמדנו כי המגילה בנויה בשיטת: "טרם מכה- ציץ רפואה פרח" (מתוך פיוטו של ריה"ל לפורים). רוצה לומר כי רק עם סיום קריאת המגילה מתבררת למפרע משמעותם של כל הסיפורים והמאורעות המסופרים בפרקי המגילה. רק לאחר ראית התמונה בשלימותה משנת שלש למלך אחשורוש עד שנת שתיים עשרה למלכו, רק אז מצטרפים כל הפרטים לפסיפס שלם, ומתבררת תרומתו של כל פרט ופרט לנס הסופי.

כך למשל, סיפור המשתה אשר בפתח המגילה מקבל את מלוא משמעותו רק לאחר שאנו רואים את חלקה של אסתר בהצלת עם ישראל. רק אז מתברר למפרע כי כל עצמו של המשתה לא נצרך אלא להוות רקע לחטא ושתי והחלפתה באסתר. רעיון זה מביע מרדכי בדבריו לאסתר: "ומי יודע אם לעת כזאת הגעת למלכות" (ד, יד). הוא הדין בסיפור על גתן ותרש. במקומו נראה פרט זה כפרט חסר חשיבות, אולם בהגיענו ללילה בו נדדה שנת אחשורוש, מתברר כי תפקיד חשוב נכון לסיפור זה - העלאת קרנו של מרדכי בעיני המלך ברגע המכריע. על דרך זו יש לבאר גם את שאר הפרטים המופיעים במגילה.

אף הגמרא הלכה בדרך זו. במסכת מגילה (יב ע"ב) אומר רבא:

"אלמלא אגרות הראשונות, לא נשתייר מ'שונאיהן של ישראל' (לשון נקיה כלפיה ישראל) שריד ופליט".
ופירש רש"י:

"אלמלא אגרות ראשונות ששלח ממוכן (הוא המן) להיות כל איש שורר בביתו ומדבר כלשון עמו, שהוחזק בהן שוטה בעיני האומות, לא נשתייר מ'שונאי ישראל' שריד ופליט שהיו ממהרים להרוג במצות המלך באגרות האמצעיות ולא היו ממתנינים למועד."

נמצא כי גם פרט שולי חסר חשיבות, לכאורה, כשליחת אגרות ראשונות, נתפרש בגמרא כאחד הגורמים שתרמו לנס הסופי.

הַרְצִים בְּסוּסִים רַכְבֵי הַרְכָּשׁ הָאֲחֻשְׁתָּרְנִים בְּנֵי הַרְמָכִים .
יֵא אֲשֶׁר נָתַן הַמֶּלֶךְ לַיהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל-עִיר-וְעִיר לְהַקְהִיל
וְלַעֲמֹד עַל-נִפְשָׁם לְהַשְׁמִיד וְלָהֵרֵג וְלֹאֲבֹד אֶת-קָל-חֵיל
עַם וּמְדִינָה הַצָּרִים אֲתָם טָף וְנָשִׁים וְשָׁלָלָם לְבוֹז . יב
בְּיוֹם אֶחָד בְּכָל-מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ אֲחֻשְׁנוּרוֹשׁ בְּשִׁלוּשָׁה עָשָׂר
לְחֹדֶשׁ שְׁנַיִם-עָשָׂר הוּא-חֹדֶשׁ אֶדָר . יג פִּתְשָׁגֶן הַכְּתָב
לְהַנְתֵּן דָּת בְּכָל-מְדִינָה וּמְדִינָה גְלוּי לְכָל-הָעַמִּים וְלַהֲיוֹת
הַיְהוּדִים (הַיְהוּדִים) עֲתוּדִים (עֲתוּדִים) לַיּוֹם הַזֶּה לְהַנְקֵם
מֵאֵי יְבִיהֶם . יד הַרְצִים רַכְבֵי הַרְכָּשׁ הָאֲחֻשְׁתָּרְנִים יָצְאוּ
מִבְּהֵלִים וְדַחוּפִים בְּדָבָר הַמֶּלֶךְ וְהִדָּת נִתְּנָה בְּשׁוֹשֵׁן
הַבֵּיכָה .

עקרון זה ניכר גם בשאר הפרטים :

- העץ אשר הכין המן למרדכי, שימש בסופו של דבר לתליית המן עצמו
- בית המן אשר נבנה על ידו ברוב עמל, ניתן בסופו של דבר למרדכי.
- טבעת המלך שנתנה להמן נתנת לאחר הנס למרדכי
- העיר שושן אשר בתחילה נאמר עליה "והעיר שושן נבוכה", נהפך לאחר הנס ל"והעיר שושן צהלה ושמחה".
- בעוד שתגובת היהודים לאגרות המן היתה "שק ואפר יוצע ל ר ב י ם ", הרי שתגובת הגויים לאגרות מרדכי היא " ו ר ב י ם מעמי הארץ מתיידיים".

נמצא, כי המגילה כולה מתחלקת לשני חלקים מנוגדים. המצב שמתואר בחלק השני מהווה גוד גמור למצב המתואר בחלק הראשון. הצגת הדברים בצורה זו מחייבת אותנו לברר באיזה רגע חל המהפך, ומהי נקודת המרכז של המגילה, המחלקת אותה לשני חלקים, מקבילים ומנוגדים.

ואומר הרב סבתו שאין כל ספק כי "מרכז הכובד" של המגילה הוא במעשה הסוס. עד לאותו רגע עולה המן מעלה מעלה. מדרגת שביעי ברואי פני המלך (על פי חז"ל: ממוכן הוא המן) בפרק הראשון, מטפס המן ועולה, דרך העצה אשר יעץ על ושתה (ולא ראה כי עצה זו תורידהו לבסוף אלי שחת), מטפס ומגיע עד לדרגת משנה למלך ואף עמדה של יראה וכבוד רוכש לו המן בקרב השרים (גי' א' ב'): "אחר הדברים האלה גדל המלך אחשורוש את המן בן המדתא האגגי וינשאהו וישם את כסאו מעל כל השרים אשר אתו. וכל עבדי המלך... כורעים ומשתחוים להמן כי כן צוה לו המלך". כה חשוב המן בעיני עצמו עד כי חשב להשמיד עם שלם, בשל אדם אחד אשר לא מהר לכבדו כראוי. "ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו... ויבקש המן להשמיד את כל היהודים... עם מרדכי" (ג, ו). לצורך זה מצליח המן להשיג את הסכמת המלך ואף את טבעתו. טבעת זו - כתב אשר נכתב בחותמה אין להשיב,

ומכח זה מקנה היא לבעליה סמכות גדולה יותר משל המלך. במעשה זה מתפקד המן למעשה כמלך, שהרי הוא החותם בטבעת המלך. שלב נוסף בעלייתו המדומה מגיע כאשר המן נשאל על ידי המלך: "מה לעשות באיש אשר המלך חפץ ביקרו". אין ספק בעיני המן כי איש זה אינו אלא הוא, "למי יחפוץ המלך לעשות יקר יותר ממני". בעיני רוחו הוא רואה את עצמו כבר כמלך. "יביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך, וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר ניתן כתר מלכות בראשו". בדמיונו רואה את עצמו המן כאיש שהגיע לפסגת ההצלחה - למלכות.

מנקודה זו מתחילה נפילתו של המן. כגודל עלייתו כן גודל נפילתו. "משגיא לגויים - ויאבדם" (איוב יב, כג). בשלב ראשון נאלץ המן להרכיב את מרדכי על הסוס ולרוץ לפניו כעבד. עוד לא הספיק לבוא אל ביתו אבל וחפוי ראש - וסריסי המלך הבהילוהו אל המשתה, להיות מואשם על ידי אסתר בניסיון להשמיד את עמה. תהליך נפילתו של המן מומחש על ידי מעשהו שלו - "והמן נו פ ל על המטה" (ז, ח). אמנם המן עשה זאת כדי לבקש על נפשו ואולם דבר זה רק מגדיל את נפילתו, "ויאמר המלך הגם לכבוש את המלכה עמי בבית?". כעת לא נותר אלא להוסיף משפט אחד כדי להשלים את נפילתו המהירה: "ויאמר חרבונא... גם הנה העץ אשר עשה המן למרדכי... עמד בבית המן" (ז, ט). משפט זה משלים את נפילתו וחורץ אלת דינו - "ויאמר המלך: תלוהו עליו". מאיגרא רמא - לבירא עמיקתא.

מנגד, חל אצל מרדכי תהליך הפוך. עד למעשה הסוס, נמצא מרדכי בתחתית הסולם. קרוע בגדים ולבוש שק מתהלך מרדכי כשגזירת התלייה מתנופפת מעל ראשו. אף ממעמדו בשער המלך נדחה מרדכי, "ויבא עד לפני שער המלך כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק" (ד, ב). כל זה - עד מעשה הסוס. ממאורע זה ואילך מתחילה עלייתו המהירה של מרדכי. בתחילה עולה מרדכי על הסוס, לאחר מכן מתמנה הוא על בית המן, ומקבל את טבעת המלך, "ויסר המלך את טבעתו אשר העביר מהמן ויתנה למרדכי ותשם אסתר את מרדכי על בית המן" (ח, ב). ברגע זה מגיע מרדכי למעמד בו היה המן לפני נפילתו. בשלב הבא, עולה מרדכי למעמד גבוה ביותר (אסתר ח' ט"ו)

"ומרדכי יצא מלפני המלך ב לבוש מלכות תכלת וחור ועטרות זהב גדולה"

אותם דברים שראה המן בדמיונו - לבוש מלכות וכתר מלכות - ולא ניתנו לו, ניתנים כעת למרדכי. אם נבוא לכלול את כל הדברים הללו, נוכל לומר כי המגילה כולה אינה אלא תיאור המתודדות בין מרדכי להמן. התמודדות בין נציג היהודים לנציג הגויים, בין הימיני לאגגי, בין זרע רחל לזרע עמלק. התמודדות זו נחלקת לשנים: עד מעשה הסוס, וממעשה הסוס ואילך. שני חלקים אלו מקבילים

ומנוגדים. עד מעשה הסוס - המן עולה ומרדכי יורד. ממעשה הסוס ואילך יורד המן ועולה מרדכי, לקיים מה שנאמר "ה' מוריש ומעשיר משפיל אף מרום" (שמואל א ב, ז). אותו מעשה המתחיל את נפילת המן, אותו מעשה גופו מתחיל את עליית מרדכי. נמצא, אין מרדכי מתמלא אלא מחורבנו של המן. לסיכום, מעשה הסוס הוא המסמל את המהפך, וכל תשובה אשר תבוא להסביר את חלקו ותרומתו לנס הכללי, תצטרך גם להסביר מדוע דוקא מעשה זה מתחיל את נפילת המן ובמקביל את עליית מרדכי.

כבר אמרנו לעיל, כי המגילה כולה אינה אלא תיאור ההתמודדות בין המן ומרדכי. התמודדות זו ברובה נסתרת היא. פעמיים בלבד מגיעה התמודדות זו לידי עימות ישיר. פעם ראשונה בפרק ג':

"וכל עבדי המלך אשר בשער המלך כרעים ומשתחיים להמן, כי כן ציוה לו המלך ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה".

אם בתחילה לא היה המן מודע לעימות זה, באו עבדי המלך וחיידו את המפגש.

"ויגידו להמן לראות היעמדו דברי מרדכי כי הגיד להם אשר הוא יהודי".

בשלב זה, מודעים שני הצדדים לעימות ואף על פי כן לא נכנע מרדכי:

"וירא המן כי אין מרדכי כרע ומשתחוה לו, וימלא המן על מרדכי חימה".

העימות השני הוא בפרק ו' במעשה הסוס:

"ויאמר המלך להמן, מהר קח את הלבוש ואת הסוס כאשר דברת ועשה כן למרדכי היהודי".

בניגוד לעימות הקודם, נשמע המן למצות המלך.

"ויקח המן את הלבוש ואת הסוס וילבש את מרדכי וירכיבהו ברחוב העיר ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו".

ישנו צד שווה בין שני עימותים אלו. בכל אחד מהם מצווה אחד הצדדים במצות מלך לעשות פעולת עבדות כלפי הצד השני. בפעם הראשונה חלה על מרדכי מצות מלך - להשתחוות להמן, "כי כן צוה לו המלך". אין כל ספק כי ההשתחויה היא מעשה עבדות ברור. בפעם השניה מצטווה המן על ידי המלך להרכיב את מרדכי על הסוס ולרוץ לפניו. אף מעשה זה הוא מעשה עבדות ברור, כדברי חז"ל (תוספתא פאה פ"ד): "די מחסורו אשר יחסר לו - אפילו סוס לרכב עליו ועבד לרוץ לפניו".

ואולם הבדל יש בין שני המקרים. בפעם הראשונה עבר מרדכי על מצות המלך ולא נכנע להמן, ואילו בפעם השניה נכנע המן מפני מרדכי וקיים את מצות המלך. אמור מעתה, רצה מלכו של עולם להעמיד במבחן את שתי הדמויות המרכזיות במגילה וזימנם למבחן כפול. במבחן זה יתברר מי נכנע מפני מי, ומי ידחה מצות מלך וימסור נפשו כדי לא להכנע ליריבו. תוצאות מבחן זה יקבעו את תוצאות המאבק כולו. בפעם הראשונה דחה מרדכי מצות

מלך ולא נכנע להמן. עד כמה היה מעשה זה של מרדכי נועז, ניתן ללמוד מתגובת שאר עבדי המלך: "ויאמרו אליו, מדוע אתה עובר את מצות המלך?" הם אינם תופסים כיצד יכול אדם לסכן את נפשו ולעבור על מצות מלך. אין לומר כי מרדכי לא ידע את החומרה שבמעשהו, שכן גם לאחר אגרותיו של המן, מתמיד מרדכי בסירובו (ה, ט):

"ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב, וכראות המן את מרדכי בשער המלך לא קם ולא זע ממנו וימלא המן על מרדכי חמה".

נמצא כי סירובו של מרדכי להכנע להמן הוא דבר שבדווקא ולא דבר מקרי. מעימות זה יצא מרדכי כשידו על העליונה. אלא שעדיין יש להמן פתחון פה. יכול היה המן לטעון כי אילו ניתנה לו הזדמנות היה אף הוא דוחה מצות מלך, ולא היה נכנע למרדכי. משום כך היה צורך בעימות נוסף, עימות בו יצטווה המן במצות מלך להכנע למרדכי. עימות זה בא לידי ביטוי במעשה הסוס, בו מצטווה המן לרוץ לפני מרדכי, מצטווה - ונכנע.

ראוי לשים לב כי להמן היה קשה שבעתיים לקיים את מצות המלך מאשר למרדכי. להשתחוות להמן בשעה שהיה בשיא גדולתו ובשעה שכולם נהגו כך - לא היה בכך משום השפלה, ואף על פי כן, לא נכנע מרדכי ודחה מצות המלך. ואולם אין לך השפלה גדולה יותר בשביל המן, מאשר לרוץ לפני מרדכי בשעה שהוא בשיא גדולתו, ובשעה שידוע כי מרדכי הוא אויבו האישי, ובגללו זומם המן להשמיד את כל עם מרדכי. עם כל זה חזקה על המן מצות המלך ונכנע המן מפני מרדכי. מעשה זה מוכיח עד כמה חזקה היתה מצות מלך, ומגלה למפרע כמה מסירות נפש נדרשה ממרדכי כדי לעבור עליה. בריצתו של המן לפני מרדכי, נשלמה ההתמודדות והושלם נצחונו של מרדכי. מרגע שהפיל עצמו המן לפני מרדכי במעשה הסוס מרצונו, שוב אין לו תקומה ועל כרחו יפול עד תהום. הוא אשר אמרו לו חכמיו וזרש אשתו לאחר שהרכיב את מרדכי על הסוס (ו' י"ג)

"אם מזרע היהודים מרדכי אשר החלו לנפול לנפול - לא תוכל לו כי נפול תפול לפניו"

ניבאו ואף לא ידעו מה ניבאו. "אם החלות לנפול לפניו" - מרצונך, "לא תוכל לו כי נפול לנפול" - על כרחך.

מעתה ברור מדוע משמש הסוס כנקודת מהפך במגילה וכתחילת נפילת המן. במעשה זה נופל המן מרצון - וסופו שיהא לנפילה מאונס. עתה ברור גם חלקו של מאורע זה במגילה. אין מעשה זה אחד הגורמים שסייעו לנס, ואף אינו אחד הפרטים שהתהפכו בעקבות הנס. מעשה זה הוא הגורם שהביא לנס והוא הסיבה (יחד עם העימות הראשון) להתהוות הנס. אם נבוא לחפש לו מקבילה בחלקה הראשון של המגילה, נמצא אותה בעימות הראשון שבינו לבין מרדכי, בשעה שמרדכי נצטווה

להשתחוות לו - ולא נכנע מפניו. ואולי אין זה מקרי שבשבעת הפסוקים המספרים על העמות הראשון בין המן לבין מרדכי (ג, א-ז) מופיעים שמם של מרדכי והמן שבע פעמים כל אחד.

דברים אלו שנתבארו עד כאן תואמים את דברי הגמרא (מגילה יב ע"א):

"שאלו תלמידיו של רשב"י, מפני מה נתחייבו 'שונאיהן של ישראל' שבאותו דור כליה? אמר להם: אמרו אתם, אמרו לו: מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע, אמר להם: א"כ שבשושן יהרגו שבכל העולם כולו אל יהרגו, אמרו לו: אמור אתה, אמר להם מפני שהשתחוו לצלם" (רש"י - השתחוו לצלם בזמן נבוכדנאצר, עיין דניאל ג).

נמצא לדעת רשב"י חטאם של ישראל היה השתחויה לצלם, ואם כן בדין הוא שתקנתם תהא באי-השתחויה מרדכי לפני המן. לפי הפשט, מותר היה למרדכי - מצד הדין - להשתחוות להמן (עיין במדרש), אך למרות זאת, נמנע מרדכי מלהכנע להמן. יבוא מרדכי אשר לא השתחוה להמן אף בשעה שמוותר היה לו הדבר, ויכפר על בני ישראל שהשתחוו לצלם בשעה שהיה אסור עליהם הדבר. אולם, כפי שאמרנו לעיל, מסירות נפש זו של מרדכי לא מקבלת את משמעותה המלאה אלא לאחר שהמן, בעימות השני, מכניע עצמו לפני מרדכי. במעשה זה מגלה לנו המן את תקפה של מצות מלך, את גודל מסירות נפשו של מרדכי, ואת יתרונו הברור על המן.

ומעיר הרב סבתו שראוי לשים לב להבדל בין הראיה האנושית לראיה האלוקית. בראיה אנושית נראה סירובו של מרדכי להשתחוות להמן, כגורם הישיר לגזירת השמד על עם ישראל. ואולם בראיה אלוקית, מסירות נפשו של מרדכי היא דוקא הגורם הישיר להצלת עם ישראל. הוא שאומר הנביא (ישעיה נה, ט) "כי גבהו שמים מארץ כן גבהו דרכי מדרכיכם ומחשבותי ממשבותיכם" (עיין מכתב מאליהו לרב דסלר חלק ב' בענין פורים).

לכשנבוא לדקדק בדברי הגמרא (מגילה יב ע"א) שהבאנו לעיל, נמצא כי לאנשי שושן היה גורם נוסף לגזירה:

"מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע",

ואף רשב"י לא הביא הסבר אחר, אלא מפני שחטא זה הוא חטא של אנשי שושן בלבד ולא של כל עם ישראל. נמצא, בעוד שעם ישראל חטא חטא אחד, חטאה שושן בכפלים. מן הדין שאף תשובתם תהיה

בכפליים. ואמנם, מלבד מסירות נפשו של מרדכי שבאה לתקן את חטא ההשתחויה לצלם, מוצאים אנו במגילה תשובה נוספת של שושן בלבד (ד, טו-טז):

"ותאמר אסתר להשיב אל מרדכי, לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בושן וצומו עלי ואל תאכלו ולא תשתו שלשת ימים לילה ויום".

הוא אומר, בעוד שמרדכי באי השתחויה להמן, מתקן את חטא ההשתחויה לצלם של כל עם ישראל, מתקנים אנשי שושן על ידי הצום את חטא המשתה. יבוא צום שלשת ימים של היהודים הנמצאים בושן ויכפר על חטא משתה שבעת ימים שנעשה לכל העם, הנמצאים בושן. בצום זה מחזקים אנשי שושן את כוחה של אסתר הבאה במסירות נפש אל המלך אשר לא כדת, לבקש על עמה.

ואם חטאה שושן בכפליים, ושה בכפליים, מן הדין שגם תתנחם בכפליים. הוא אשר אומרת אסתר למלך (ט, יג):

"אם על המלך טוב ינתן גם מחר ליהודים אשר בשושן לעשות כדת היום", בעוד שהיהודים אשר בכל מדינות המלך נקהלו ועמוד על נפשם ונוח מאויביהם ... ביום שלשה עשר לחודש אדר, הרי שהיהודים אשר בשושן נקהלו בשלושה עשר בו ובארבעה עשר בו.

הבדל זה אף הונצח לדורות. "על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות עושים את יום ארבעה עשר לחודש אדר שמחה ומשתה ויום טוב", ואילו היהודים המוקפים עושים (כדברי הגמרא) את יום חמשה עשר בו. לכאורה נראה היה לומר, כי המוקפים צריכים היו לעשות שני ימי משתה, אחד כנגד הצלתם עם כל עם ישראל, אחד כנגד הצלתם הפרטית. ואמנם, הוה אמינה כזו מועלית בגמרא (מגילה ב ע"ב): "ואימא פרזים בארביסר, מוקפים בארביסר ובחמיסר"? אלא שלהלכה לא נקבע כן ונראה שזה הסבר ההלכה: הנחמה בכפליים לה זכות שושן לא היתה בשני ימי משתה כי אם בשני ימי נקמה. שהרי זה היה הנס "ביום אשר שברו אויבי היהודים לשלוט בהם - ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם", בנחמה זו אמנם היתה שושן כפולה משאר הערים. ואולם לדורות לא הונצחו ימי הנקמה וההרג אלא יום המנוחה והמשתה שבא בעקבותיו, ובזה שוה שושן לשאר הערים, כולם נחו למחרת ההרג למשך יום אחד. משום כך אין הבדל בין שושן לשאר הערים מתבטא, לדורות, במספר ימי המשתה כי אם בתאריך, פרזים ביי"ד מוקפים בט"ו.